

MILLIY LIBOSLAR

Haydarova Sayyoraxon

Andijon viloyat Shahrixon tuman 39- umumiy o'rta ta'lim maktab texnologiya fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *Milliy liboslar har bir xalqning o'ziga xos madaniy merosi va an'alarini aks ettiradi. Ular nafaqat kiyim-kechak, balki millatning tarixi, estetika didi va ijtimoiy hayotini ifodalovchi muhim atribut hisoblanadi. Ushbu maqola turli millatlarning milliy liboslari orqali ularning madaniyati, tarixi va an'alarini tadqiq qilishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *milliy libos, estetika, atribut, an'alar, o'zbek, qirg'iz, tojik, madaniyat, tarixiy.*

1. O'ZBEK MILLIY LIBOSLARI

2. QIRG'IZ MILLIY LIBOSLARI

3. TOJIK MILLIY LIBOSLARI

1.1 O'ZBEK MILLIY LIBOSLARINING TARKIBI

Erkaklar Liboslari

1. **Chopon:** Chopon o'zbek erkaklarining eng asosiy milliy libosidir. U uzun yengli, ochiq yoki tugmachali bo'lishi mumkin va ko'pincha ipakka o'raladi. Choponlar turli naqshlar va rang-barang matolar bilan bezatilgan bo'ladi.

2. **Do'ppi:** Do'ppi erkaklarning milliy bosh kiyimi bo'lib, u turli naqsh va bezaklar bilan bezatiladi. Do'ppilar odatda qora yoki quyruq ranglarda bo'ladi, ustiga oq rangli naqshlar tushiriladi.

3. **Belbog':** Belbog' choponni bog'lash uchun ishlatiladi va ko'pincha rang-barang ipdan to'qiladi. Bu belbog'lar ham o'ziga xos naqshlar bilan bezatilgan bo'ladi.

Ayollar Liboslari

1. **Atlas va Adras Ko'ylaklar:** Ayollar liboslari orasida atlas va adras matolaridan tikilgan ko'ylaklar alohida o'rin tutadi. Bu matolar o'zining yorqin

ranglari va rang-barang naqshlari bilan ajralib turadi. Atlas ko'ylaklar, ayniqsa, to'y va bayramlarda kiyiladi.

2. **Ro'mol:** O'zbek ayollari boshlariga ro'mol o'raydilar. Ro'mollar ham turli rang va naqshlarda bo'lib, ular libosning umumiy ko'rinishini to'ldiradi.

3. **Kamzul:** Kamzul – ayollar kiyadigan, ko'ylak ustidan kiyiladigan, bezakli yengil kurtkadir. Bu kiyim ham turli naqsh va ranglar bilan bezatiladi.

Tarixiy asoslar

O'zbek milliy liboslari tarixiy jihatdan ipak yo'li orqali turli madaniyatlar ta'siriga uchragan. O'rta asrlarda O'zbekiston hududida savdo va madaniy almashinuv markazlari bo'lgan shaharlar rivojlangan. Bu jarayonlar liboslar madaniyatiga ham o'z ta'sirini ko'rsatgan. Liboslar nafaqat iqlim va turmush tarziga moslashgan, balki estetik talablarga ham javob beradigan darajada rivojlangan.

Estetik va Amaliy Ahamiyat

O'zbek milliy liboslari nafaqat estetik go'zallikni, balki amaliy qulaylikni ham ta'minlaydi. Chaponlar va ko'ylaklar iqlim sharoitiga mos ravishda yengil va havo o'tkazadigan materiallardan tikiladi. Shu bilan birga, liboslar turli tantanalar, to'ylar va bayramlar uchun alohida ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy davrdagi rivojlanish

Bugungi kunda o'zbek milliy liboslari nafaqat an'anaviy shaklda, balki zamonaviy modaga moslashgan holda ham tikilmoqda. Dizaynerlar an'anaviy elementlarni saqlab qolgan holda, yangi uslublar va fasonlar yaratmoqda. Bu milliy liboslarni nafaqat O'zbekistonda, balki xalqaro miqyosda ham mashhur qilmoqda.

2.1 QIRG'IZ MILLIY LIBOSLARI: TARIX, MADANIYAT VA AN'ANALAR

Qirg'iz Milliy Liboslarining Tarkibi

Erkaklar Liboslari

1. **Chapan:** Chapan – qirg'iz erkaklarining milliy ustki kiyimi bo'lib, ko'pincha qalin matolardan tikiladi. Chapanlar turli naqshlar va rang-barang bezaklar bilan boyitilgan bo'ladi. Ular issiq tutuvchi va qulay kiyimlar hisoblanadi.

2. **Kalpak:** Kalpak – qirg'iz erkaklarining milliy bosh kiyimi bo'lib, odatda oq yoki qora rangda bo'ladi va yuqori qismida turli naqshlar bilan bezatiladi. Kalpak qalin mo'ynadan yoki matodan tikiladi va sovuqdan himoya qiladi.

3. **Belbog'**: Erkaklar chopan va boshqa kiyimlarini belbog' bilan bog'lashadi. Belbog'lar turli rang va naqshlarda bo'lib, ular libosning umumiy ko'rinishini to'ldiradi.

Ayollar Liboslari

1. **Koylek**: Ayollar uchun mo'ljallangan uzun va keng ko'ylaklar bo'lib, ular atlas, shoyi yoki adras matolaridan tikiladi. Ko'ylaklar turli rang-barang naqshlar va bezaklar bilan bezatilgan bo'ladi.

2. **Jooluk**: Qirg'iz ayollari boshlariga jooluk (ro'mol) o'raydilar. Jooluklar rang-barang bo'lib, libosning estetik ko'rinishini yanada boyitadi.

3. **Chapan**: Ayollar ham chapan kiyishadi, lekin ular erkaklarning chapani bilan farqlanadi. Ayollar chapani yanada bezakli va rang-barang bo'ladi.

Tarixiy Asoslar

Qirg'iz milliy liboslari tarixiy jihatdan ko'chmanchi hayot tarziga moslashgan. Qirg'iziston hududida yashovchi qabilalar o'zlarining ko'chmanchi turmush tarziga mos ravishda kiyim-kechaklarni yaratganlar. Bu liboslar nafaqat iqlim sharoitiga, balki turmush tarzi talablariga ham javob bergan. Tarixiy rivojlanish davomida qirg'iz liboslari turli madaniy ta'sirlarni o'zida mujassam etgan.

Estetik va Amaliy Ahamiyat

Qirg'iz milliy liboslari nafaqat estetik jihatdan chiroyli, balki amaliy jihatdan ham qulaydir. Chapani va kalpak qalin va issiq tutuvchi materiallardan tikilgan bo'lib, sovuq iqlim sharoitida foydalanish uchun mo'ljallangan. Ayollar liboslari esa bayram va tantanalar uchun alohida ahamiyatga ega.

Zamonaviy davrdagi rivojlanish

Bugungi kunda qirg'iz milliy liboslari zamonaviy modaga moslashgan holda rivojlanmoqda. Milliy liboslar dizaynerlar tomonidan qayta ishlanib, zamonaviy fasonlarda tikilmoqda. Bu liboslar nafaqat Qirg'izistonda, balki xalqaro modalar ko'rgazmalarida ham o'z o'rnini topmoqda. Milliy liboslarning zamonaviy variantlari an'anaviy elementlarni saqlab qolgan holda yangi uslublar va fasonlarni taqdim etmoqda.

3.1 TOJIK MILLIY LIBOSLARI: TARIX, MADANIYAT VA AN'ANALAR

Tojik milliy liboslarining tarkibi

Erkaklar Liboslari

1. **Joma:** Joma tojik erkaklarining milliy ustki kiyimi bo'lib, odatda ip yoki paxtadan tikiladi. Jomalar ko'pincha uzun yengli va o'rtacha uzunlikda bo'ladi, ular turli naqshlar va rang-barang bezaklar bilan boyitilgan bo'ladi.

2. **Toqi:** Toqi erkaklarning milliy bosh kiyimi bo'lib, u turli naqsh va bezaklar bilan bezatiladi. Toqilar odatda ipakdan yoki paxtadan tikiladi va ularning ustiga turli naqshlar tushiriladi.

3. **Poyabzal:** Erkaklar odatda charm yoki mo'yna poyabzal kiyishadi. Bu poyabzallar milliy uslubda bezatilgan bo'ladi.

Ayollar Liboslari

1. **Atlas va Adras Ko'ylaklar:** Tojik ayollari atlas va adras matolaridan tikilgan uzun va keng ko'ylaklar kiyishadi. Bu matolar o'zining yorqin ranglari va rang-barang naqshlari bilan ajralib turadi. Atlas ko'ylaklar, ayniqsa, to'y va bayramlarda kiyiladi.

2. **Ruyband:** Tojik ayollari boshlariga ruyband (ro'mol) o'raydilar. Ruybandlar turli rang va naqshlarda bo'lib, ular libosning umumiy ko'rinishini to'ldiradi.

3. **Chilpyak:** Chilpyak – ayollar kiyadigan, ko'ylak ustidan kiyiladigan, bezakli yengsiz yengil kurtkadir. Bu kiyim ham turli naqsh va ranglar bilan bezatiladi.

Tarixiy Asoslar

Tojik milliy liboslari tarixiy jihatdan tog'lik hududlarga moslashgan. Tojikiston hududida yashovchi xalqlar o'zlarining tog'lik hayot tarziga mos ravishda kiyim-kechaklarni yaratganlar. Bu liboslar nafaqat iqlim sharoitiga, balki turmush tarzi talablariga ham javob bergan. Tarixiy rivojlanish davomida tojik liboslari turli madaniy ta'sirlarni o'zida mujassam etgan.

Estetik va Amaliy Ahamiyat

Tojik milliy liboslari nafaqat estetik jihatdan chiroyli, balki amaliy jihatdan ham qulaydir. Jomalar va atlas ko'ylaklar yengil va havo o'tkazadigan materiallardan tikiladi, bu esa issiq iqlim sharoitida foydalidir. Ayollar liboslari esa bayram va tantanalar uchun alohida ahamiyatga ega.

Zamonaviy Davrdagi Rivojlanish

Bugungi kunda tojik milliy liboslari zamonaviy modaga moslashgan holda rivojlanmoqda. Milliy liboslar dizaynerlar tomonidan qayta ishlanib, zamonaviy fasonlarda tikilmoqda. Bu liboslar nafaqat Tojikistonda, balki xalqaro modalar ko'rgazmalarida ham o'z o'rnini topmoqda. Milliy liboslarning zamonaviy variantlari an'anaviy elementlarni saqlab qolgan holda yangi uslublar va fasonlarni taqdim etmoqda.

Xulosa

Milliy liboslar har bir millatning madaniy merosi, tarixiy an'analari va estetikasini aks ettiradi. Ular orqali millatlar o'z o'zligini saqlab qolishadi va kelajak avlodlarga yetkazishadi. Milliy liboslar nafaqat kundalik hayotda, balki maxsus bayramlar, to'ylar va boshqa marosimlarda ham katta ahamiyatga ega bo'lib, milliy birlik va faxrning ramzi sifatida xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. https://uz.wikipedia.org/wiki/O'zbek_ayollarining_milliy_liboslari
2. https://uza.uz/oz/posts/milliy-liboslar-milliy-qadriyatlar-bezagi_459226
3. <https://www.pinterest.ca/nematovnaz/milliy-liboslar/>
4. <https://www.pinterest.com.mx/mohitobazarbaev/узбек-миллий-либослар/>
5. <https://polito.uz/uz/25089/>
6. <https://www.pinterest.de/sultonovamahbubahon/милли-либослар/>
7. <https://tiiame.uz/oz/content/milliy-liboslar-haftaligi>
8. <https://www.pinterest.de/sultonovamahbubahon/милли-либослар/>
9. <https://cyberleninka.ru/article/n/milliy-liboslarda-ko-ylak-va-uning-turlari-haqida-ma-lumot>
10. <https://www.bukharamuseums.uz/ru/meropriyatiya/item/ozbek-milliy-liboslari>